

אלימלך

בלק

נועם

עולם בפני עצמו עד סוף כל העולמות, וזכרה
 שהיא סיום הזכרות היא נגד סוף העולמות.
 ולבך אחר זכרת עצמו אין שייך לומר אמן, כיון
 שלא גמר עדיין האורות בכל העולמות,
 אבל חזירו רשאי לענות עליו אמן שהוא כמסכים
 על דבריו, וזוהי מעלה יותר למעלה, אבל הוא
 עצמו אינו רשאי כי אם בסוף הזכרות שהוא נגד
 סוף העולמות, * ואמן הוא שבה על כל העולמות
 יחד, כדרך שנתקן שהיו אומרים במקדש מן
 העולם ועד העולם והתקינו אחר כך לענות אמן
 והוא א', והוא גם כן הפירוש ברוך ה' מעולם
 ועד עולם אמן, פירוש הזכרה שהיא מעולם עד
 עולם, מותר לענות אמן אחר זכרותו כנזכר
 לעיל. *

ונמצא לפי זה שהלדיק הגדול שהוא עולה
 תמיד בכל הזכרות עד סוף העולמות,
 הוא היה מותר לענות אמן אחר זכרת עצמו, *
 וזהו פתחו שיערים היינו שהלדיק מתפלל שיפתחו
 לו שיערי תפלות, ויבא גוי לדיק בזכרותו, שומר
 אמונים פירוש שיהיה יכול לענות אמן אחר
 זכרותו והבין:

או יאמר על דרך זה, וירא בלק כו', כי בלק
 היה מבין בישראל שיכולין לפעול בדיבור
 שלהם כל מה שרואים, על דרך שאמרו הלדיק
 גוזר והקב"ה מקיים. * וזהו וירא לשון הבנה,
 שהבין את כל אשר עשה ישראל הוא לאמורי
 כלומר בשביל אמורי הוא הדיבור, * וזהו שאמרו
 אין כחן אלא בפיו. *

ויגר מואב. ראוי לשום לב שאכל העם נאמר
 ויגר, ואכל בני ישראל לשון ויקץ. * גם
 למה רמז כפל הלשון.

ונראה כי הנה ינאי המלך אמר אל תתייראו מן
 הפרושים, כי ידע בהם שהם לדיקים

וירא בלק בן צפור כו'. ומתחילה נקדים
 לפרש פסוק פתחו שיערים ויבא גוי לדיק
 שומר אמונים, דאיתא בגמרא פתחו לי פתח
 כסדקו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של
 אולם. וזהו פתחו שיערים פירוש פתחו שיערי
 התשובה, וזוהי תגרתו ויבא גוי לדיק פירוש שיהא
 תפלת הלדיק עולה עד למקום שורקה, כי
 לפעמים היא מעוכבת מלעלות מחמת הרשעים
 לכן תשובו, * שומר אמונים זה קאי על השם
 יתברך השומר וממתין מתי תבא תפלת הלדיק
 לפניו, ושומר את התפלה לומר עליו אמן, פירוש
 להסכים עמו בדבר שאלותיו להגותן לו. *

וזוהו גם כן וירא בלק כו' אשר עשה ישראל
 לאמורי, והבין שבדאי מחמת גודל זדקת
 ישראל נאחו לסיחון ועוג, לכך ויגר מואב מפני
 העם, פירוש מפשטו העם אשר אינם כי אם
 במדריגת יראה, היו מואב מתייראין מהם, כי
 האדם לפי מדרגתו שפועל כך ממשיך עליו,
 ואותן שעבדו מיראה המשיכו על עצמם יראה
 מלמעלה, והיו אימתם מוטלת על שונאיהם,
 ולכך ויגר מואב מפני העם. *

ויקולו מפני בני ישראל, פירוש אותם המרומזין
 בחינת ישראל והם הלדיקים גדולים
 העובדים מאהבה, המשיכו על עצמם אהבה
 גדולה, ולכך קאו מואב בחייהם, כי זה בלתי
 אפשרי לרשע לקבל אהבה בלבד, לכן קאו בחייהם
 על ידי האהבה שלא יוכלו לקבל: *

או יאמר על דרך זה פתחו שיערים, דאיתא
 בשלחן ערוך אורח חיים אין עונין אמן אחר
 זכרת עצמו אלא אחר זכרה שהיא סוף הזכרה,
 * ונראה להטעם הוא לפי שכל זכרה שאדם
 מזכר הוא מעורר אותו העולם של הזכרה ההיא
 אשר שם שורקה ואורה, ולכל זכרה וזכרה הוא

נועם

בלק

אלימלך

שאין רשות ואחיה להמנחשים שם, ומשם הוא ממשיך השפעות לישראל. * נמצא באמת כן הוא, שבמקום יניקת המנחשים, שם אין לישראל שייכות בגוייהו, * רק ישראל יונקים שפעותיהם במקום גבוה ויקר מאד, אשר אין להם רשות שם. *

וזוהו שאמר שלמה המלך ע"ה (קהלת ג יא) גם את העולם נתן בלבו * ראה לומר עולם הוא מלשון נעלם, הוא עלמא דאתכסיא, נתן בלבו של לדיק, שיכול לעלות במדרגתו עד מקום הנעלם. *

וזוהו גם כן עולם חסד יבנה, דהיינו מהעולם הנעלם כנזכר לעיל, ממשיך הלדיק חסד למידת בינה, כי יבנה אותיות בינה, ומה שנכתב היו"ד בתחילת התיבה, הוא רמז למידת חכמה, כי יו"ד הוא חכמה, והחכמה מאין תמצא הוא עלמא דאתכסיא, והלדיק הולך צמעטיו הקדושים עד המלאו מדרגה הזאת, ומשם הוא ממשיך השפעות לישראל. *

וזוהו גם כן נרמז בגמרא (סנהדרין זז.) שלשה דברים באים בהיסח הדעת ואלו הן נחש ומציאה ומשיח. והיינו שהנחשים מסיחין דעת הזאת, שלא יהא לישראל חלק בעולם הזה. ולעומת זה גם הם מסיחין דעתם, עד הגיעם לעולם המציאה, הוא עולם הנעלם שהוא כמציאה, ומשם המשכת השפעתם.

וזוהו גם כן על זאת יתפלל כל חסיד (תהלים לב ו), דהיינו שהלדיק יתפלל על כללות ישראל שיהא להם חסד ורחמים. כי חסיד הוא לשון חסד, והיו"ד הוא רמז גם כן למדת חכמה, שביד הלדיק להמשיך משם חסדים והשפעות. ואמר לעת מצא כשיגיע הלדיק לעת הזאת וימצא אותה, כי המדות נקרא עתים, כי האין סוף צדק הוא אין שייך בו עת, רק המדות היו כמוסים בכח האין סוף צדק הוא, והגיע העת שיוציאם מכח אל הפועל, ולכן נקראים עתים. וכשימצא

גמורים ואינם יודעים לנקום נקם, רק שהיה מתיירא משאר העם. * וגם כאן אותם הלדיקים הנקרא בני ישראל, מהם לא היו מתייראין כי היו בטוחים צעיניהם, * אבל מפשוטי העם היו מתייראין. וזהו ויגר מואב מפני העם, ודקדק לומר אלל בני ישראל ויקח, לומר שלא היו מתייראין מן הלדיקים אשר הם מדריגת בני ישראל, אלא קאו צמעטיהם הטובים, כדרך הרשעים שאינם יכולין לסבול מעשיהם, ולא כן דרך הלדיקים השמחים בטוב אחרים יותר מאד, וק"ל:

בי לא נחש ביעקב בו'. ותרגום אונקלוס ארי לא נחשיא לבין דייטיב לדבית יעקב כו' כעידן יאמר ליעקב ולישראל מה עבד אלהא. * ויש לדקדק איך תליא הא בזהא, משום דנחשיא אינם רואים שייטיב לישראל, לכן יאמר ליעקב כו' דהיינו דמלאכי השרת שואלין מה פעל אל, והאיך תליא זה בזה.

ועוד יש לדקדק במקראות הקודמין, * ויבא אלקים אל בלעם לילה ויאמר לו אם לקרוא לך באו האנשים קום לך אתם, ואחר זה כתיב ויחר אף ד' כי הולך הוא, * וכי אפשר שהקדוש צדק הוא אמר לו בעלמו, ואחר כך יחרה אפו בהילוכו וח"ו לחשוב כזאת. * אמנם רש"י ז"ל הרגיש בזה, אך דברי תורה כפטיש כו'. ונראה לע"ד לפרש, דהנה המפרשים מהדרין ליתן טעם על כי מאין להם לישראל לנחול גם כן בעולם הזה, אחר שיעקב ועשו חלקו בנחלת ב' עולמות, ובחר יעקב בעולם הבא, ומאין בא להם עולם הזה.

ונראה לומר טעם לשבח דהנה הלדיק השלם במדרגתו, על ידי הרהורי תשובה ומעטיו הקדושים, הולך ממדרגה למדרגה, עד הגיע למדרגת עלמא דאתכסיא הנעלם, מקום

אלימלך

בלק

נועם

לזכרה. וכך פירוש הפסוק, ולא אבה, ראה לומר שהקדוש צריך הוא לא ראה לשמוע קללתו ולזכרם בזכרה שהיא היפך הקללה שחישב בלעם, * אלא זכרם בזכרה שאינו היפך הקללה. ובוונת השם יתצדק צדק הוא היה בזה, כדי שלא יסבור בלעם שהקדוש צדק הוא אינו חפץ לצדק את ישראל, אך לבטל מהם הקללה שלא תחול, ולכך זכרם בהיפך הקללה. * ולכן זכרם צדק הוא בזכרה אחרת, למען ידע שכוונתו אינה כי אם לצדק את ישראל ממש תמיד. *

וזוהו ולא אבה כו' ויהפוך, שהפך מחשבתו שראה לקללם, והשם יתצדק צדק הוא צדק רחמיו לא די שביטל קללתו, אף זכרם בזה אחרת. *

וזוהו פירוש הפסוק וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לצדק כו', * פירוש גם כן כלעיל, דהיינו שבלעם הבין שהקדוש צדק הוא אין כוונתו רק לצדק את ישראל, ולא לבטל קללתו לבד, שאם לא כן היה לזכרם בזכרה שהיא היפך הקללה, ולכך עלה בלבו של בלעם גם כן לצדק את ישראל, וחישב מחשבה טובה עליהם, ונתן השם יתצדק צדק מה טובו, * ולכך נתקיימה, כי לא היה זה שום מחשבת קללה, מה שאין כן בשאר הזכרות. *

וזוהו פירוש הגמרא מזכרתו של אותו רשע כו', והיינו זכרת מה טובו, והיא נקראת זכרת, כי לא חישב זה קללה, מה שאין כן שאר הזכרות שהיה בהם תערוכות קללה, וזה היה עיקר מחשבתו של אותו רשע בהם, * ולכך נתקיימה זו דווקא. ופירוש איך היה בלבו, קאי על שאר הזכרות והבין כי מתוך לחיך: *

יזל מים מדליו וזרעו במים רבים. * ידוע כי הצדיק הוא הממשיך השפעות להעולמות,

הצדיק המדה הזאת, כי זה אי אפשר להיות עומד במדרגה הזאת בתמידות, רק הוא כמליאה והיינו לעת מלא. רק לשטף מים רבים אליו כו', ראה לומר רק הוא מיעוט, שממעט לשטף מים רבים הם הקליפות והנחשים מהשפעה הזאת, שאליהם לא יגיעו, שאין להם שייכות להשפעה זאת כנזכר לעיל.

והיוצא לנו מזה, שהצדיק הולך במעשיו הקדושים ממדרגה למדרגה, עד המלא ימלא המדרגה הזאת שאין להנחשים שייכות בגווה. * וזהו פירוש הכתוב ויאמר אם לקרא לך באו האנשים, וכפירוש רש"י שתקבל שכר, והוא העולם הזה, קום לך אתם כי זה חלקך המגיע לך. אך, ויחר אף ד' כי הולך הוא, ראה לומר כי תפס אומנתו של ישראל להיות הולך ממדרגה למדרגה כישראל, ויחר אף ד' כו', ולכן בסופו הרגו אותו בחרב.

וזוהו כוונת התרגום אונקלוס ארי לא נחשיא צדין דייטיב לדבית יעקב כו' דהיינו שהם באים בטענה שהעולם הזה הוא חלקם המגיע להם ומעתה מאין להם לישראל חלק ונחלה בעולם הזה ולכן אמר כעת יאמר ליעקב כו' פירוש לזה צריך הצדיק להעלות למעלה עד עלמא דאתכסיא לפנים ממחיאת מלאכי השרת ושם הוא רחמים גמורים וחסדים גדולים:

בזה טובו אוהליך כו'. איתא בגמרא שכל הזכרות שנאמרו על ידי בלעם נחטלו, חוץ מן הפסוק הזה מה טובו. * והטעם לזה, נראה בהקדים לפרש פסוק ולא אבה כו' לשמוע כו' ויהפוך כו', יש לדקדק, דמעיקרא אמר ולא אבה לשמוע משמע שלא ראה לשמוע אליו כלל, והדר כתיב ויהפוך כו', משמע ששמע, אלא שהפכה לזכרה.

ונראה שהפירוש כך, דאיתא בגמרא מתוך זכרתו של אותו רשע אתה יודע מה היה בלבו לקללם, אלא שהפך השם יתצדק

נועם

בלק

אלימלך

ויקבל עליו אף להיות בגיהנם עבורם כי כל תשוקתו להטיבם. *

ובאמת האדיק יכול להמשיך השפע על ידי דיבורו הקדוש בלי שום פעולה גשמיות כלל, רק שלפעמים צריך האדיק דווקא לעשות פעולה גשמיות, כי בדיבור אינו יכול לפעול כי אם לבני אדם המאמינים בזה, שהאדיק יכול לפעול בדיבור. * אבל אותם שאין מאמינים בזה, צריך האדיק להמשיך לו בדרך הטבע, ולזה צריך לפעולה גשמיות.

בדרך משל אל החולה שאינו יכול לקבל הרפואות הטובות לו, מחמת שהם חריפים ביותר, וצריך לבקש לו רפואה קלה לפי טבעו, שיהיה יכול לסבול, אף אם היה לוקח הרפואה החריפה היה יותר צריא, מה לעשות לו כיון שאינו יכול לסבול, והנמשל מובן. *

ובוונת משה רבינו ע"ה גם כן, שסבר אמת אם אדבר אל הסלע יהיה כרצון הבורא ברוך הוא, אבל לא אהיה יכול לפעול כי אם לאנשים האדיקים, כאשר בארנו. לכך מוטב אעשה פעולה גשמיות, ויהיה טוב לכולם, והכל שוין בטובה. ולזה הסכים הקדוש ברוך הוא על ידו בראותו כוונתו הטובה מאל, ולזה כתיב ויאלץ מים רבים, פירוש רבים, שהיו בשביל רבים די לכולם כנזכר לעיל.

וזיהו יזל מים מדליו, פירוש האדיק יכול להמשיך השפע על ידי דיבורו, כי הדיבור נקרא דל, כי מי שרואה לפעול בדיבור צריך להיות מוכנע כלל ואציון, כמו שמלינו בדוד המלך ע"ה שעשה עצמו לעני בעת התפלה, כמו שנאמר תפלה לעני. * וזרעו במים רבים, פירוש הפעולות הגשמיות שעושה והם כמו זריעה, נחשבים הם בשביל מים רבים, פירוש בשביל ריבוי השפע

ולזה נקרא דליו שעל ידו בא השפע. * וקיימא לן ניאוק חיבור, והוא כשר לטובל בו כמו במקוה עצמה, מאחר שנוזל מן הדלי אל הבור הוא חיבור לטהרה. * והאדיק גם כן הוא כך, שהשפע בא אליו ונוזלת ממנו אל מקורה למעלה על ידי דבקותו. והוא גם כן ניאוק והוא חיבור, ויכול להמשיך השפעות תמיד בלי הפסק בלי שום פעולה כלל, רק בכח דבקותו כנזכר לעיל. אך לפעמים צריך לעשות איזה פעולה, כדי שלא יהיה למקטרג פתחון פה לקטרג, צריך לעשות איזה עובדא מורה או תורה או תפלה, ועל ידם ממשיך השפע, ואז נסתם פי המקטריגים מעליו ואין להם שליטה כי בא בכח העובדא ההיא. * והפעולה נקרא זריעה שהיא דבר הנראה כמו זריעה שזרעין כדי לפעול שיגדל התבואה אחר כך, כן הפעולה היא כדי להמשיך השפע. *

וזיה פירוש הפסוק יזל מים מדליו, * פירוש האדיק צריך דבקותו, בלי פעולה יכול להמשיך גם כן השפע הנקרא מים שהם החסדים, * אך וזרעו במים רבים, ראה לומר שהפעולה היא בשביל מים רבים, הם הקליפות הנקרא מים רבים שלא יקטרגו והבן:

בדרך אחר, תחלה נקדים פירוש בפסוק אחר, ונבא אל הביאור אשר לפנינו. והוא כי יש להקשות, למה נענש משה רבינו ע"ה במי מריבה בהכותו הסלע, הלא הסכים הקדוש ברוך הוא על ידו, דכתיב ויאלץ מים רבים, וכיון שעשה שלא כהוגן לא היה להסלע להוציא מים וכי עבד רחמנא ניסא לשקריה.

אלא נראה, בודאי חלילה לו לאיש האלקים שלא לעשות רצון הבורא ברוך הוא, אלא בדרך האדיק תמיד לחזור אחר טובות ישראל, ואף שנראה לו איזה דבר קצת עבירה בעשותו הדבר ההוא, * אך שיהיה לטובות ישראל עושהו,

אלימלך

בלק

נועם

שתהיו גם אתם בהדבקות, פירוש תמסרו עצמכם
בכל רמ"ח אברים ותכניסו הכל בהדבקות.

והנה הדבקות הוא דבר התבוננות ועיוני
בשכל, להסיר כל מחשבותיו, רק שיהא
חושיו ומחשבתו על הדבר הזה שהוא עושה, והוא
הנקרא בשם ראה שרואה בעין השכל להדבק
בדבק טוב. * וזהו וירא פנחס, דהיינו בחשבו
לעשות המלצה הזאת לנקום נקמת ה', ראה
לעשות המלצה בדבקות גדול, * ויקח רמח
דהיינו כל רמ"ח אבריו, ומסר נפשו והכניס כל
עצמו בהדבקות, וידקור את שניהם, ועל ידי זה

השיב החימה מעל בני ישראל: *

בדרך אחר והוא על פי לאיתא בגמ' (פסחים
:) לעולם ילמוד אדם תורה ומצוות אפילו
שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. *
נראה לפרש דהנה כל תורה ומצוות הגעשים בלי
כוונה, היא כגוף בלי נשמה, ונמצא כשאלם לומד
תורה או עושה מצוה שלא לשמה, נברא מזה רק
הגוף לבד בלא נשמה. * ולא כן הלדיק הקדוש
הלומד לשמה שנברא על ידו רמ"ח אברים
רוחניים. * ויש יכולת ביד הלדיק הלומד לשמה,
להעלות התורה והמצוות של זה שלמד שלא
לשמה, כי יכולת בידו להמשיכו נשמה לתורתו
של זה שעשה הגוף לבד. * וזהו הפירוש מתוך
שלא לשמה בא לשמה, פירוש שהתורה היא תבא
ליד הלומד לשמה, והוא יתקנה על ידי אברי
הנשמה. *

וזדו גם כן יכול להיות כיון הפסוק, תפלה לעני
כי יעטוף כו', פירוש עני הוא הנקרא העני
בדעת, ואינו יכול לכווין בתפלתו, ותקנתו שיחבר
את עצמו עם הלדיק הגמור המכוין בתפלה, והוא
יעלה את תפלת העני עם תפלתו הזכה, כי תפלת
העני נשארה בלא נשמה, והלדיק נותן בה חיות,
ועל ידי זה תפלתו עולה. *

וזדו תפלה לעני איך יעשה שתקובל תפלתו
לראו, ומפרש הכתוב כי יעטוף, פירוש
שיתחבר עם הלדיק גמור, ויעטוף הוא לשון

סיהיה גם כן לאותן שאינם יכולים לקבל על פי
הדיבור והבן:

וירא פינחס ב' ויקח רמח בידו. הדקדוק
מפורש מה ראה, ורש"י הרגיש בזה עיין
ס. * ונראה לאיתא בילקוט ראובני, וירא
פינחס, ראה מ"ם חתומה בדם, פורחת להב'
אותיות וי"ו תי"ו, ונתירא שח"ו שלא יהא מות.
לכן ויקח רמ"ח, פינחס גימטריא ר"ח, ונטל
המ"ם וחיבר לשמו ונעשה רמ"ח. *

ונקדים לפרש עוד פסוק אחד. ואתם הדבקים
כו', דהנה אמרינו וכי אפשר לדבק
בקודשא ברוך הוא, אלא הדבק במדותיו מה הוא
רחום כו'. והנה העולמות נקראים מדות, וליך
אדם לדבק עצמו על ידי עשיות המצוות בעולמות.
ואמנם גם העולמות הם גבוהים מעל גבוה, ואי
אפשר לדבק בהם כי אם בעשות המצוה
בשלימות, * ולמדו לנו רבותינו איך נתנהג
בעשיות המצוה, ואמרו מה הוא רחום, דהיינו
השם יתברך המטיב לנו, הוא הכל מלד הרחמים,
כמו שאמרו חז"ל (ויקרא רבה פרשה כז פסקא ב) על
פסוק (איוב מא ג) מי הקדימני כו', כלום עשית
מעקה אם לא נתתי לך בית, וכן בכל מצוה השם
יתברך מקדים להאדם ואחר כך האדם עושה
המצוה.

וזדו מה הוא רחום כו', דהיינו בעשותך המצוה
תעשה ברחמים, הא כילד, היינו בדבקות
גדול במסירות נפש בכל רמ"ח אברים, ובזה אתה
מרחם על עצמך ונשמתך, כמו שאמרו ז"ל (ראה
תמיד לב). מה יעשה אדם ויחיה ימית את עצמו,
והיינו כמאמרנו, במה שהוא ממית עצמו
במסירות נפש בעבודתו בזה מחיה עצמו. *

וזדו ואתם הדבקים, ראה לומר הוי"ו מוסיף
על הענין ראשון, היינו כשאתם מדבקים
בהשם יתברך ברוך הוא על ידי המצוות, תראו

אלימלך

בלק

נועם

חיבור, וזהו ולפני ה' ישפוד שיחו, פירוש שהלדיק
ישפוד את השיחה של העני לפני ד' לקבלה

באהבה: *

וזזהו פירוש גם כאן וירא פינחס, דהלומד תורה
לשמה נקרא הלימוד הזה בשם ראה, כי
כוונתו בלימודו לראות המלכה הכתובה בלימוד
ההיא למען עשותה, * מה שאין כן הלומד שלא
לשמה כוונתו כדי להקרא רבי. * וזהו וירא
פינחס, הכתוב מעיד עליו שתורתו היה לשמה,
הנקרא בשם ראה.

והנה זמרי היה נשיא שבט מישראל, והיה גדול
בתורה, * וכאשר ראה פינחס שעשה
המעשה ההוא, הבין שתורתו היה שלא לשמה כל
מה שלמד, ונמצא שלא נברא מתורתו רק הגוף
של התורה. ולכך ויקח רמ"ח בידו פירוש את
הרמ"ח אברי הגופיים של זמרי, לקח בידו לתקנו
ולהשפיע להם חיות בתוכם וק"ל:

להערות והארות והנצחות אפשר לפנות למייל:
sifrichassidusalhaparsha@gmail.com